

Prinsjesdagonderzoek 2022

Rapport voor de NOS

Project: 22059743

Amsterdam, 16 september 2022

© Ipsos 2022. All rights reserved. Contains Ipsos' Confidential and Proprietary information and may not be disclosed or reproduced without the prior written consent of Ipsos.

ZEKER WETEN

Het Ipsos/NOS Prinsjesdagonderzoek 2022

Elk jaar rond Prinsjesdag voert Ipsos samen met de NOS een opinieonderzoek uit onder de Nederlandse bevolking.

Waar Prinsjesdag vorig jaar nog gekenmerkt werd door de coronamaatregelen, zal het dit jaar in de oude vorm plaatsvinden: publiek en gasten zijn weer welkom inclusief nagenoeg alle bijbehorende tradities. Al is de Ridderzaal vanwege renovatie ingeruild voor de Koninklijke Schouwburg in Den Haag.

Nu het coronavirus zich meer en meer op de achtergrond begeeft, hebben we inmiddels te maken met verschillende andere crises die de aandacht van het Nederlandse volk vasthouden. De oorlog in Oekraïne, de energiecrisis, de asielcrisis en een ongekende inflatie domineren zowel de publieke als de politieke agenda. En dat allemaal op een moment waarop het vertrouwen in de politiek al zeer laag wordt gepeild.

In dit onderzoek vragen we Nederlanders naar hun mening over de economische en politieke situatie van Nederland en henzelf. Hoe zit het met het vertrouwen in de overheid? In hoeverre merken Nederlanders iets van de inflatie en beïnvloedt dit hun uitgaven? Welke maatschappelijke onderwerpen vinden burgers belangrijk?

Deze (en andere) vragen zijn voorgelegd aan een representatieve steekproef van 1978 Nederlanders. Het rapport bestaat uit drie delen: de publieke perceptie van de economie, de beoordeling van het kabinet Rutte IV en de publieke opinie omtrent actuele politieke kwesties.

Inhoud

3	Inleiding
4	De belangrijkste conclusies
5	Percepties van de economie
9	Kabinet Rutte IV
17	Actuele politieke kwesties
30	Onderzoekopzet
32	Bijlage

Inleiding

Op de derde dinsdag van september wordt traditiegetrouw de jaarlijkse begroting van het kabinet gepresenteerd. Kabinet Rutte IV staat voor grote uitdagingen nu het land met verschillende crises te maken heeft en het vertrouwen in het kabinet naar een dieptepunt is gedaald. Minister Kaag van Financiën zal de Miljoenennota aan de voorzitter van de Tweede Kamer, Vera Bergkamp, overhandigen. Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen zullen de fractieleiders in de Tweede Kamer debatteren over de inhoud.

In februari viel Rusland buurland Oekraïne binnen en sindsdien zijn de landen met elkaar in oorlog. Dit heeft niet alleen gevolgen voor miljoenen Oekraïners die hun land zijn ontvlucht, maar ook in Nederland zijn de gevolgen merkbaar. De gasprijzen zijn flink gestegen, waardoor de energierekening bij mensen thuis soms verdriedubbeld is en bedrijven hun hogere rekening bij de consument neerleggen.

Inflatie is dan ook een van de belangrijkste economische en politieke thema's van dit moment. Voor wie al moeite heeft om rond te komen, wordt de komende tijd extra zwaar. Het kabinet heeft verlichtende maatregelen beloofd, maar die zullen pas begin 2023 ingaan.

Ook rondom het asielbeleid worden maatregelen verwacht. De druk op de asielopvang is dit jaar toegenomen. Niet alleen vanwege Oekraïense vluchtelingen, maar ook asielzoekers uit landen als Syrië, Jemen en Marokko. Er waren weken waarin asielzoekers buiten moesten slapen in Ter Apel en zelfs Artsen zonder Grenzen ingreep om de situatie niet verder te laten escaleren.

Daarnaast wordt binnenkort het rapport Remkes verwacht over de stikstofcrisis. De politicus bemiddelt tussen kabinet en boerenorganisaties. Henk Staghouwer, inmiddels oud-minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, stapte zelfs op vanwege dit dossier. Intussen hangt verspreid over heel Nederland de vlag ondersteboven als teken van protest en is het de vraag hoe men tot overeenstemming gaat komen.

De opening van het nieuwe parlementaire jaar is een goed moment om Nederlanders te vragen hoe zij tegen dit alles aankijken. Komen zij nog rond, met de gestegen prijzen van energie en levensmiddelen? Hoeveel vertrouwen is er in kabinet Rutte IV om de crises te boven te komen? Zijn er andere thema's en onderwerpen die leven onder de burgers?

Belangrijkste conclusies

Economie

- Pessimisme kenmerkt de percepties van Nederlanders dit jaar. Maar liefst driekwart van de bevolking (77%) vindt dat het, alles bij elkaar genomen, de slechte kant op gaat met Nederland. Vorig jaar was dat nog 59%.
- Het negatieve sentiment wordt gevoed door de verslechterende economische situatie. Nog maar vier op de tien Nederlanders (44%) zeggen goed rond te komen, terwijl vorig jaar nog bijna zes op de tien (57%) zeiden het goed te redden. Het aandeel Nederlanders dat maar *net* kan rondkomen is gestegen van 35% in 2021 naar 43% nu. Ook de groep Nederlanders die het net *niet* redden is groter geworden: 6% vorig jaar, 9% nu.
- De verslechterende economische situatie noopt Nederlanders tot bezuinigingen. Ongeveer de helft van de bevolking (53%) is al een aantal jaar aan het bezuinigen, terwijl bijna zeven op de tien (68%) zeggen dat ze het afgelopen jaar de hand op de knip hebben gehouden.

Politiek

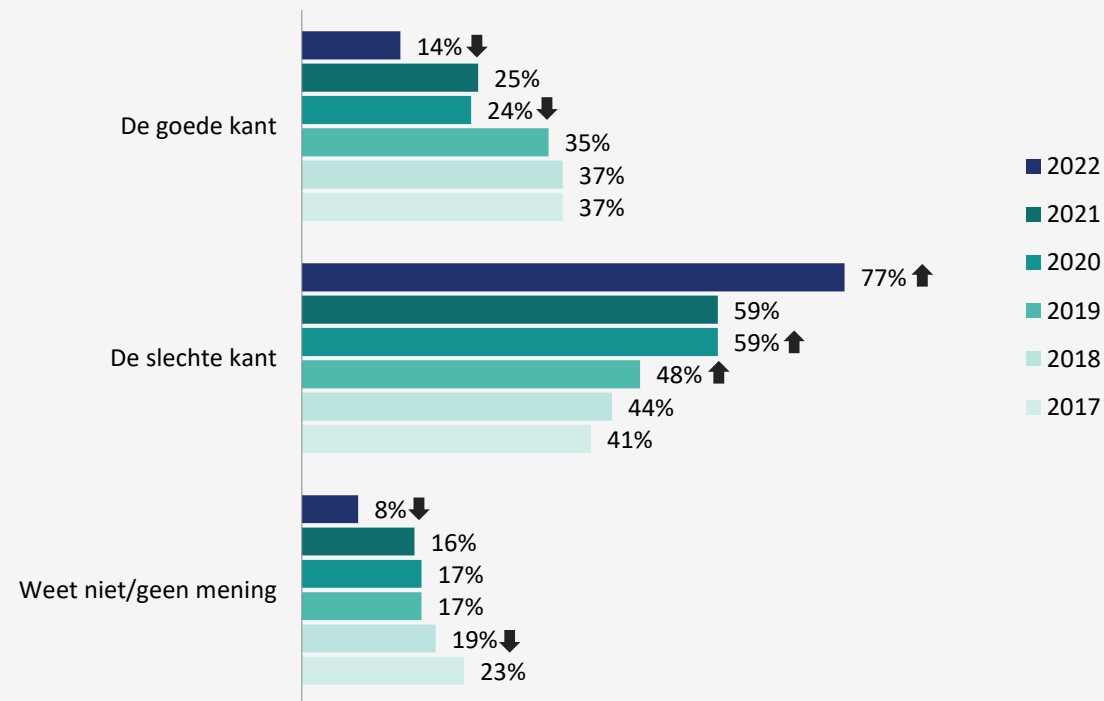
- Het merendeel van de Nederlanders heeft het vertrouwen in de politiek verloren. Zeven tiende geeft aan ‘weinig’ of ‘heel weinig’ vertrouwen te hebben in de Nederlandse politiek. Hiermee is de dalende trend – die in 2021 was gestart – doorgezet. Ter illustratie: in 2020 hadden vier op de tien Nederlanders (heel) weinig vertrouwen; het aandeel is in twee jaar dus bijna verdubbeld. Hiermee ligt het vertrouwen historisch laag.
- Niet alleen de Nederlandse politiek als geheel kampt met een gebrek aan vertrouwen van het Nederlandse volk. Ook het nieuwe kabinet Rutte IV en de minister-president zelf kunnen op weinig vertrouwen rekenen: zeven op de tien Nederlanders hebben weinig vertrouwen in het huidig kabinet en/of minister-president Mark Rutte. Dit gebrek aan vertrouwen in het kabinet komt niet alleen van de aanhangers van de oppositie. Ook onder het doorgaans loyale electoraat van het CDA en ChristenUnie, blijkt het vertrouwen in het kabinet afwezig: zes op de tien aanhangers van het CDA en ChristenUnie hebben weinig vertrouwen in het huidige kabinet.
- Dit wantrouwen wordt met name gevoed door de huidige crises. Zo hebben twee op de drie Nederlanders weinig vertrouwen in het kabinet vanwege het beleid op het gebied van de energiecrisis en zes op de tien Nederlanders vanwege het beleid op de woningmarkt. Ook het immigratie- en asielbeleid en de houding van het kabinet ten opzichte van de inflatie hebben tot een toename in het wantrouwen geleid.
- Sinds de beëdiging van kabinet Rutte IV op 10 januari is het kabinet nooit met een voldoende beoordeeld. Op het ‘hoogtepunt’ – rond de gemeenteraadsverkiezingen – beoordeelden Nederlanders het kabinet met een 5.2. Sindsdien is de waardering voor het kabinet gedaald en komen ze nu met een 4.2 uit op een zware onvoldoende. Niet alleen het kabinet in zijn geheel, ook de ministers afzonderlijk worden met een onvoldoende beoordeeld. Enkel Robbert Dijkgraaf en Dennis Wiersma – de twee onderwijsministers – krijgen met een 5.7 een schamele voldoende. Aan de andere kant worden Sigrid Kaag (3.8) en Mark Rutte (4.0) het slechtst beoordeeld.
- Ook de oppositie hoeft niet op hoge beoordelingen te rekenen. Alleen Omtzigt (6.7), Van der Plas (6.3) en Marijnissen (5.5) scoren een voldoende. Met zulke beoordelingen lijkt de tijd rijp voor een nieuwe bestuurscultuur.

Percepties van de economie

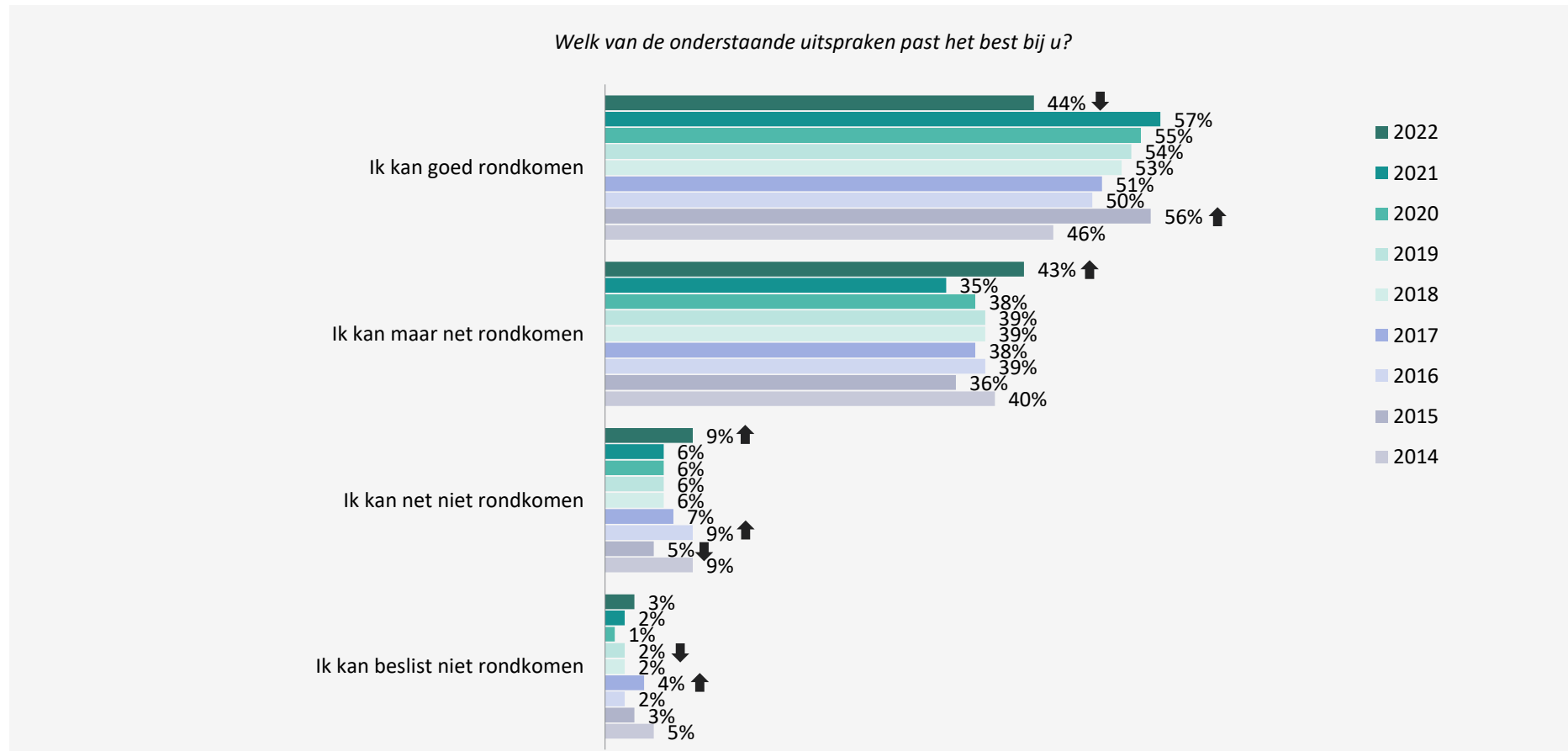
Driekwart van de Nederlanders vindt dat het de slechte kant op gaat met Nederland

Alles bij elkaar genomen, vindt u dat het op dit moment de goede of de slechte kant opgaat met Nederland?

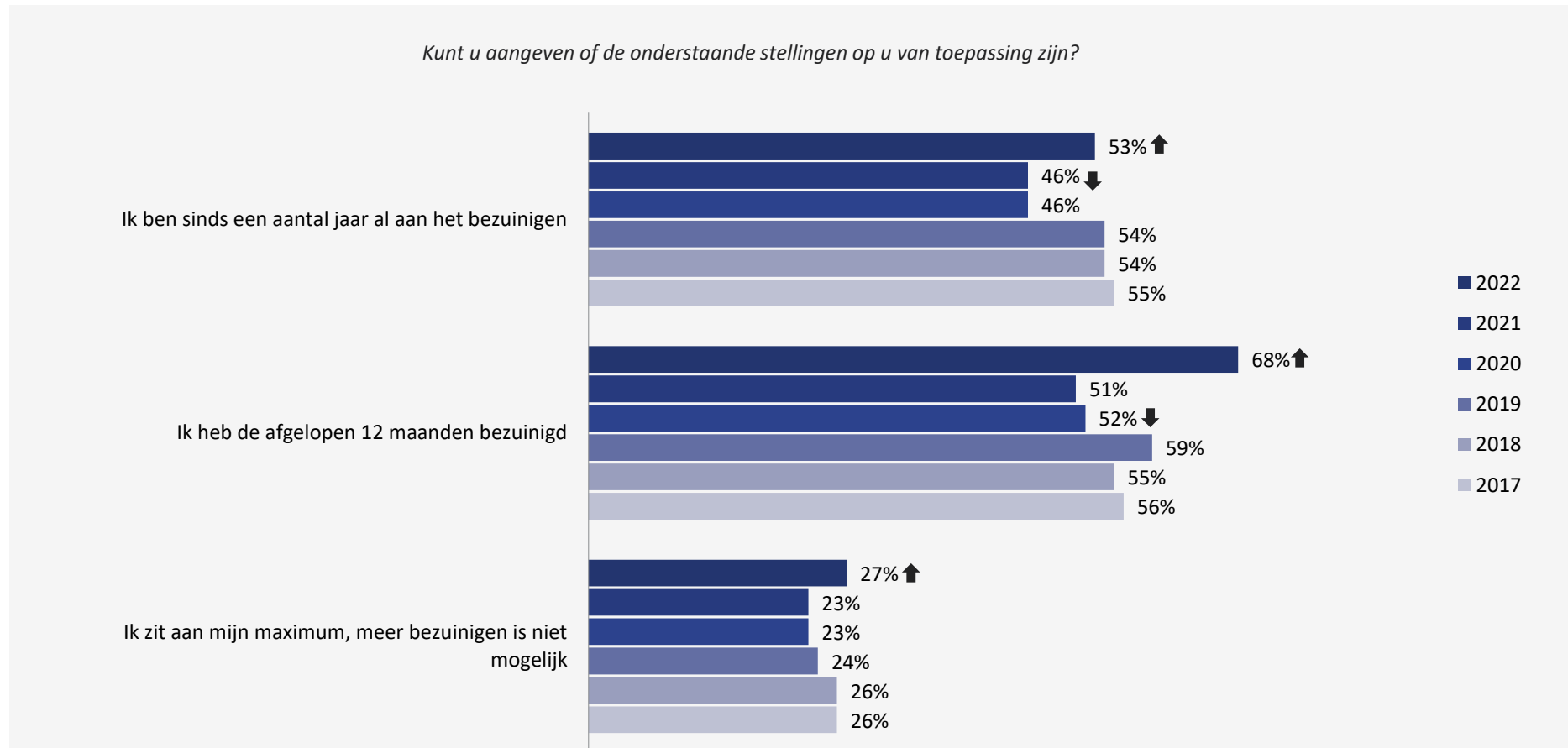
- Na een relatief stabiele periode is het aandeel Nederlanders dat vindt dat het de slechte kant op gaat dit jaar sterk gestegen en heeft hiermee een dieptepunt bereikt. Slechts 14% van de Nederlanders vindt dat het momenteel de goede kant op gaat.
- Net als in 2021 zijn vrouwen negatiever gestemd dan mannen: slechts 9% van de vrouwen vindt dat het de goede kant op gaat, tegenover 20% van de mannen.
- Ouderen (55+) zijn over het algemeen negatiever dan jongeren (18-34 jaar). Onder ouderen geeft 86% aan dat het de slechte kant op gaat, versus 61% van de jongeren.

Vergeleken met vorig jaar kunnen Nederlanders veel minder vaak goed rondkomen

- Mannen kunnen gemakkelijker rondkomen dan vrouwen. De helft van de mannen geeft aan goed rond te kunnen komen, terwijl dit onder vrouwen slechts 39% is.
- Verder geven jongeren (18-34 jaar) met name aan maar net rond te kunnen komen (46%), evenals laagopgeleiden (43%).
- Daarentegen komen ouderen (55+) en hoogopgeleiden het meest gemakkelijk rond (respectievelijk 50% en 60%).

Zeven op de tien Nederlanders hebben de afgelopen 12 maanden al bezuinigd; een kwart kan niet meer bezuinigen

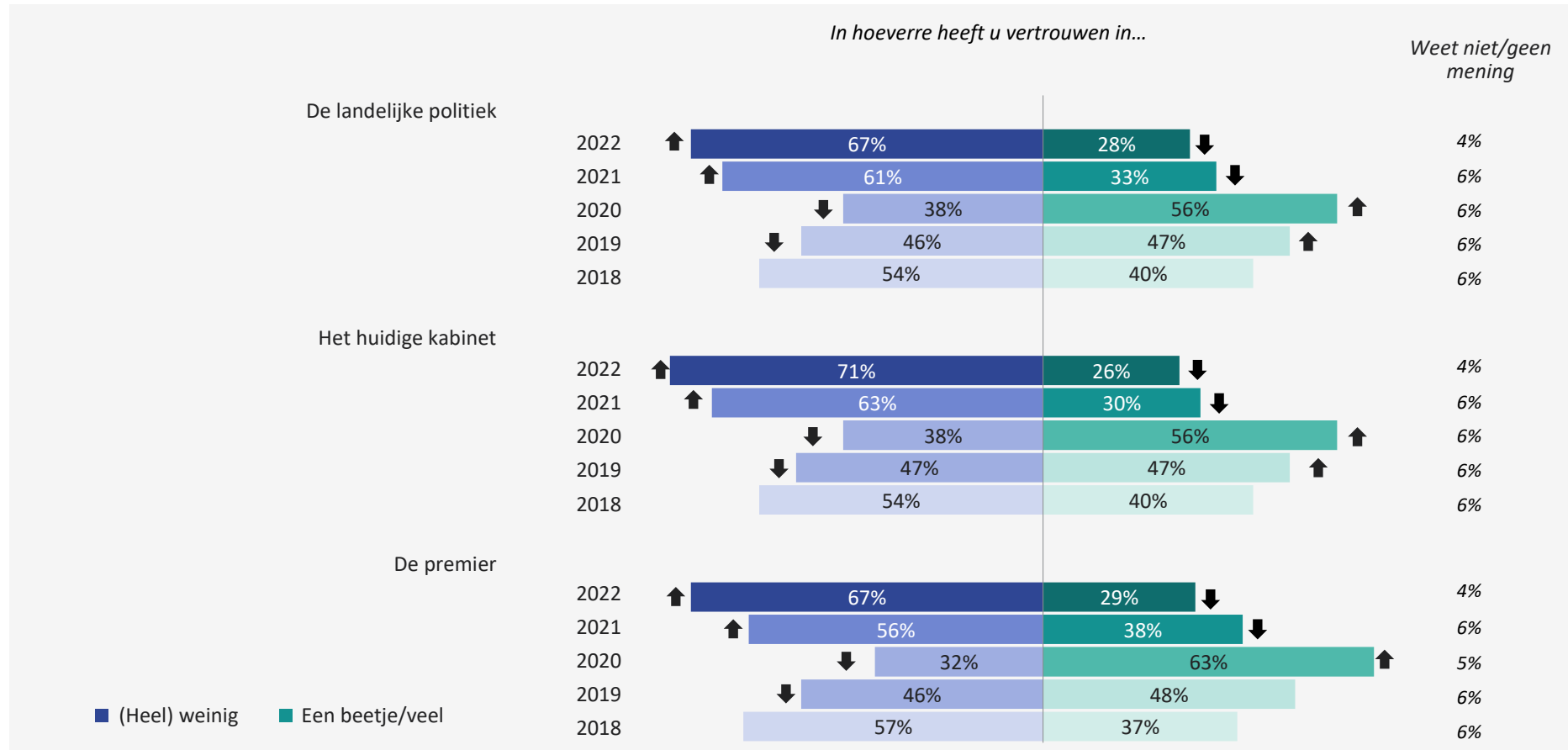

Met name Nederlanders met een middelhoog opleidingsniveau hebben de afgelopen maanden bezuinigd (74% versus 64% laagopgeleiden en 63% hoogopgeleiden) en zullen dat ook de komende 12 maanden vaker doen (79% versus 71% laagopgeleiden en 73% hoogopgeleiden).

Kabinet Rutte IV

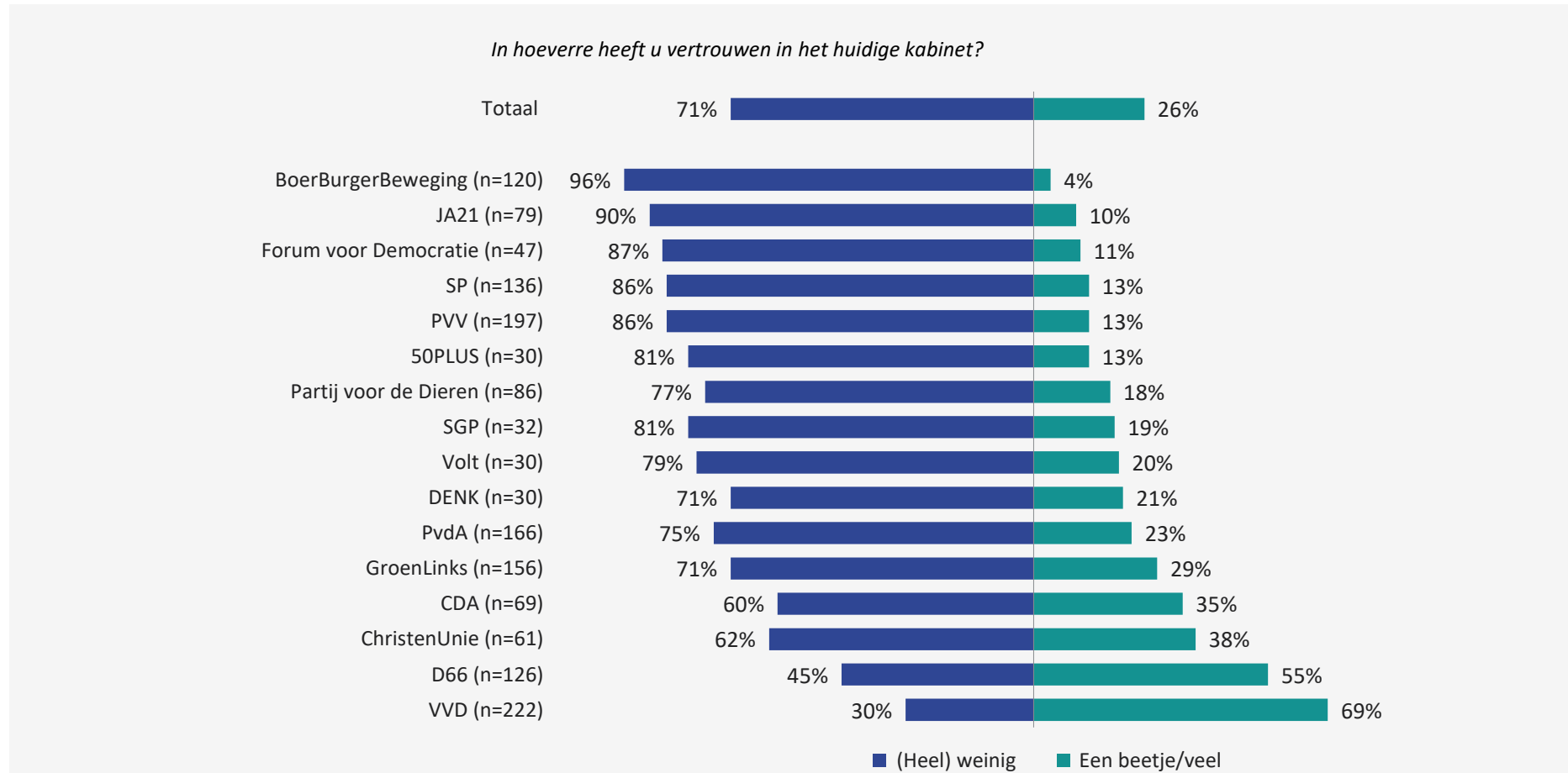

De daling van het vertrouwen in de politiek, het kabinet en de premier zet door: zeven op de tien Nederlanders hebben (heel) weinig vertrouwen

- Slechts drie op de tien Nederlanders geven aan vertrouwen te hebben in de landelijke politiek, het huidige kabinet en/of premier Mark Rutte.
- Mannen hebben over het algemeen meer vertrouwen in de politiek dan vrouwen. Dit geldt zowel voor de landelijke politiek (32% versus 25%), het huidige kabinet (29% versus 22%) als in premier Mark Rutte (32% versus 27%).

Niet alleen aanhangers van oppositiepartijen hebben (heel) weinig vertrouwen in het huidige kabinet, ook onder aanhangers van coalitiepartijen CDA en ChristenUnie heerst een zeer grote mate van wantrouwen

- Met name aanhangers van partijen die zich aan de rechterkant van het politieke spectrum bevinden (BBB, JA21, Forum voor Democratie), hebben (heel) weinig vertrouwen in het huidige kabinet.
- Enkel onder aanhangers van coalitiepartijen D66 en VVD heeft een merendeel vertrouwen in het huidige kabinet.

Naar mate men ouder wordt, neemt het vertrouwen in het huidige kabinet af; driekwart van ouderen (55+) geeft aan (heel) weinig vertrouwen te hebben in het kabinet

Wat is de belangrijkste reden dat u (heel) weinig vertrouwen heeft in het huidige kabinet?

“Er wordt veel gepraat maar geen echte besluiten genomen. De politiek staat te ver van de burger.”

“Ze luisteren totaal niet naar de mensen. Ik zeg niet dat ze een slecht beleid voeren, maar ze zijn heel erg bezig hun eigen zin door te drijven zonder te zien wat voor impact dit heeft voor de ‘gewone’ mens.”

“Rutte is visieloos. Ik heb mijn hele leven VVD (liberaal gestemd) tot op het moment dat Rutte aan de macht kwam. Hij denkt met woorden en reageren op het moment dat het te laat is de boel te repareren.”

“Alles loopt in de soep.”

“Vooral weinig vertrouwen in Rutte, die lijkt net een kat met 9 levens die overal mee weg lijkt te komen. Fouten wegstoppen i.p.v. eerlijk toegeven en oplossen zie ik weinig gebeuren. Rutte mag meer verantwoordelijkheid nemen voor het kabinet en voor wat er in NL gebeurt.”

“Ze lijken geen oog te hebben voor hun stemmers/de bevolking. Staan ver af van wat er in de maatschappij speelt.”

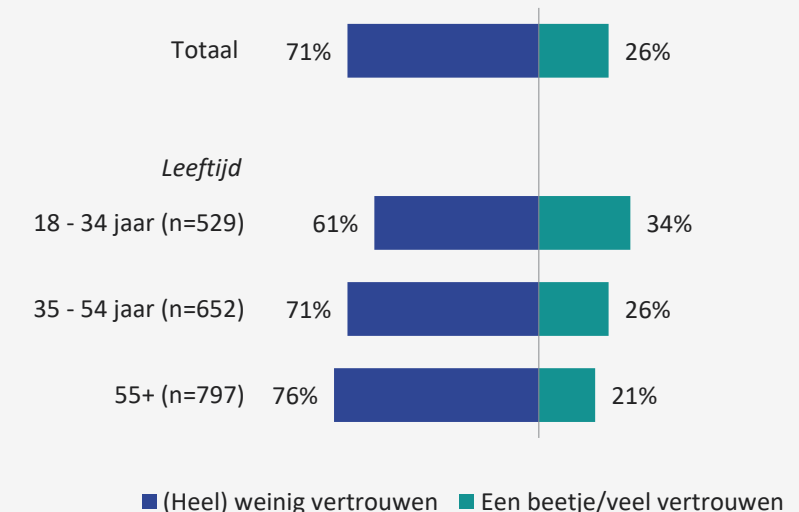
“Praten veel doen weinig! Pakken niet door!”

“Ze doen niks aan de hoge energie kosten en de hoge inflatie. Ook de benzine prijzen zijn hoog dus ik als werkende die afhankelijk is van de auto voor reizen naar het werk, wordt “gestraft” omdat ik werk.”

“De afstand tussen de gewone mens en het pluche is te groot, ze hebben vaak geen benul wat er speelt en hoe het is in de gewone samenleving.”

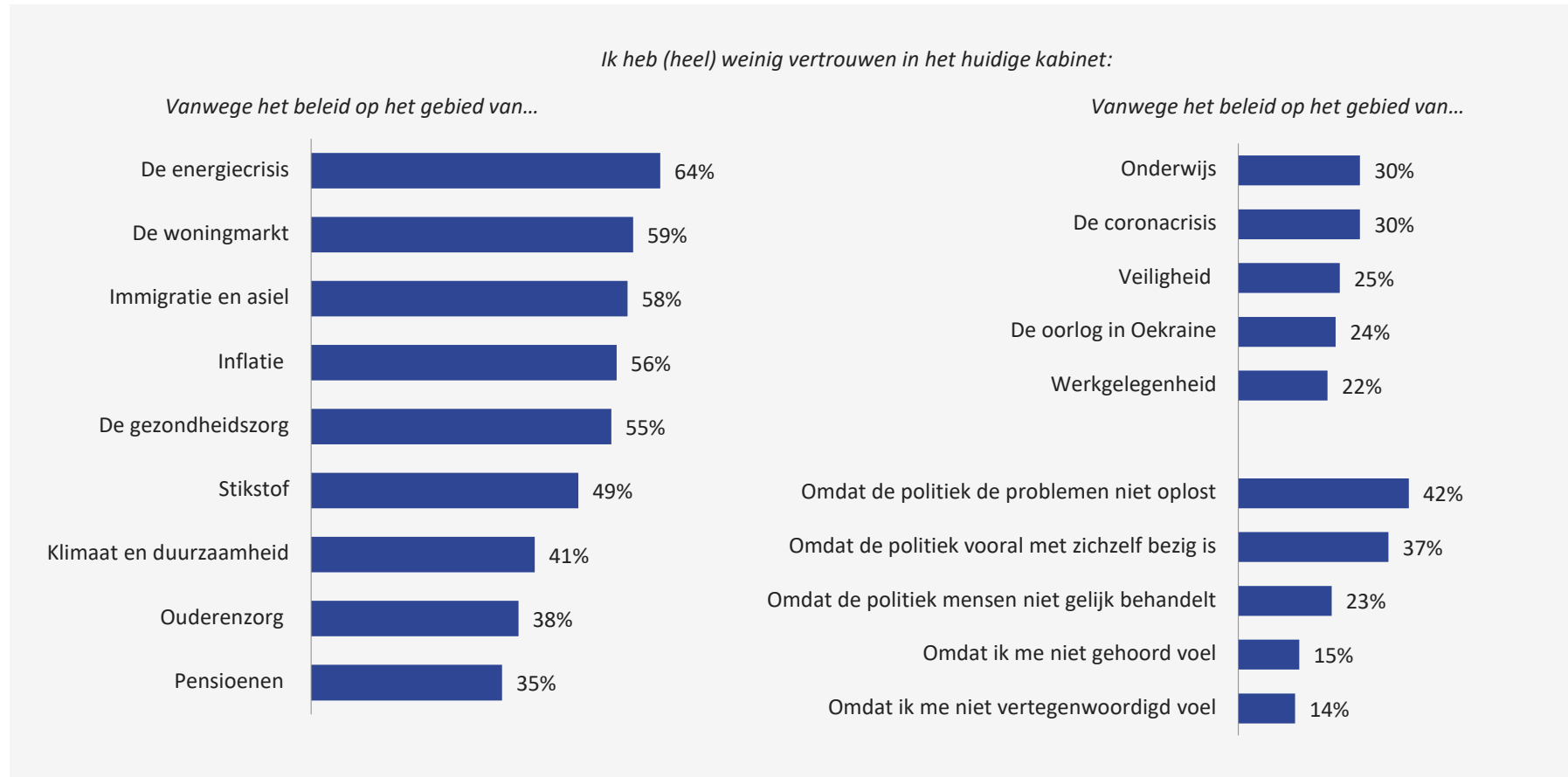
“Het ene schandaal volgt het andere op. Daarnaast hebben diverse politici nooit actieve herinneringen ergens aan.”

“Ze zeggen het een en doen het ander.”

Ook in de landelijke politiek en premier Rutte hebben jongeren (18-34 jaar) meer vertrouwen dan ouderen (55+).

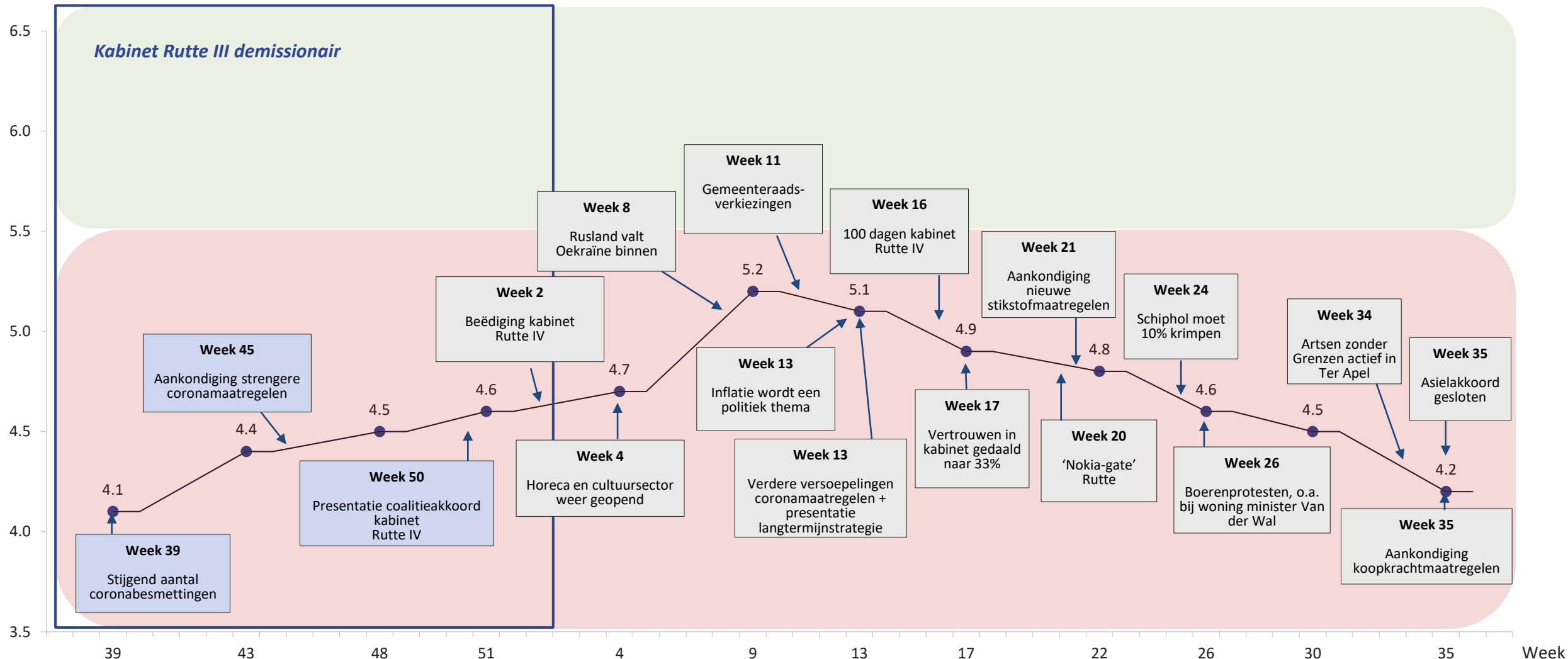
Het beleid op het gebied van de energiecrisis, de woningmarkt en immigratie en asiel leidt het meest tot gebrek aan vertrouwen in het huidige kabinet

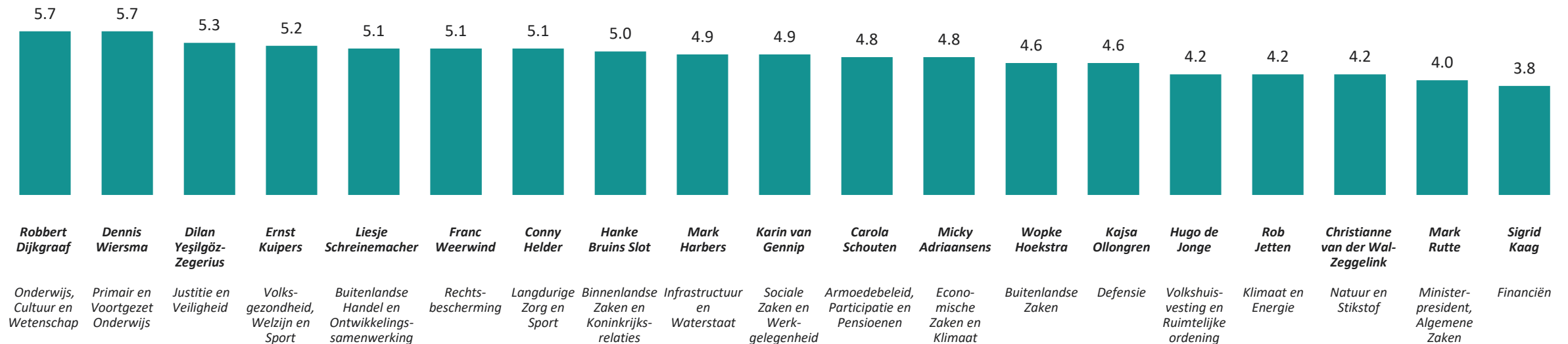
De belangrijkste oorzaak voor jongeren (18-34) om geen vertrouwen te hebben in het huidige kabinet, is het beleid op het gebied van de woningmarkt. Bij ouderen ligt de energiecrisis hier het meest ten grondslag.

Rapportcijfers demissionair kabinet Rutte III (vanaf Prinsjesdag 2021) en Rutte IV vanaf de beëdiging

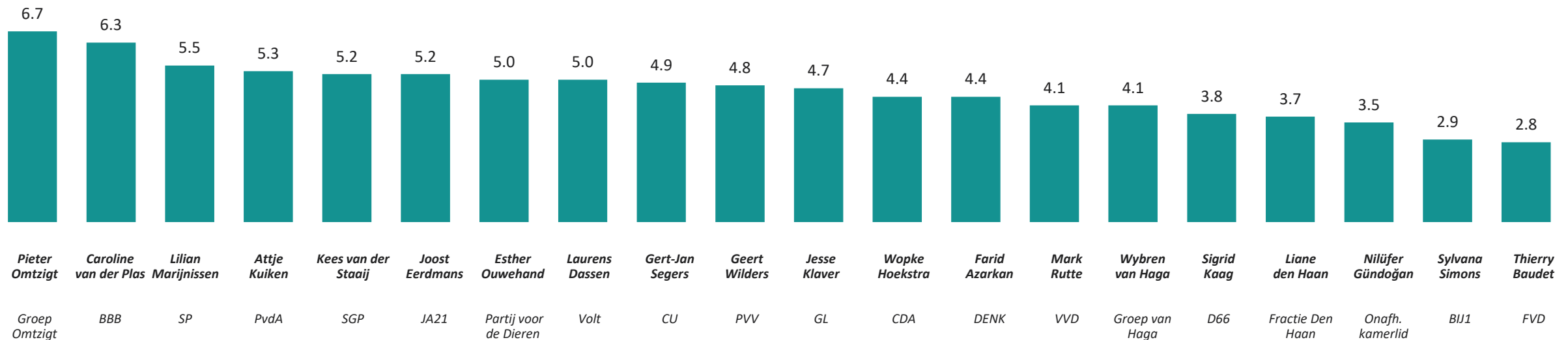
Het kabinet Rutte IV is nog op geen enkel moment met een voldoende beoordeeld; sinds de gemeenteraadsverkiezingen is het rapportcijfer sterk gedaald

Bijna alle kabinetsleden worden met een onvoldoende beoordeeld, alleen de onderwijsministers Dijkgraaf en Wiersma krijgen net een voldoende

Enkel de politici Pieter Omtzigt, Caroline van der Plas en Lilian Marijnissen worden met een voldoende beoordeeld

- Net als in 2021 krijgt Pieter Omtzigt dit jaar de hoogste beoordeling (2021: 7.0)
- Leaders van de coalitiepartijen Mark Rutte, Sigrid Kaag, Gert-Jan Segers en Wopke Hoekstra scoren dit jaar allemaal lager dan in 2021.
- De beoordeling van Laurens Dassen en Gert-Jan Segers zijn het hardst gedaald dit jaar. Laurens Dassen scoort een 5.0 (2021: 6.0) en Gert-Jan Segers scoort een 4.9 (2021: 5.6)

Actuele politieke kwesties

De politieke agenda

Inflatie

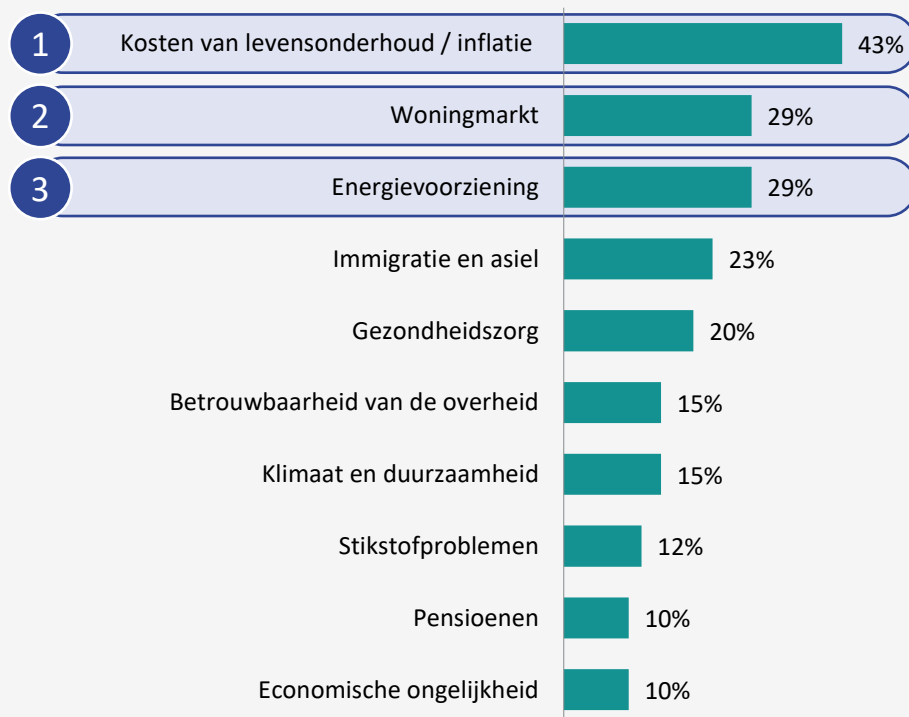
Stikstofcrisis

Asielcrisis

De inflatie, woningmarkt en energievoorziening zijn volgens Nederlanders de belangrijkste zaken waar het kabinet mee aan de slag moet

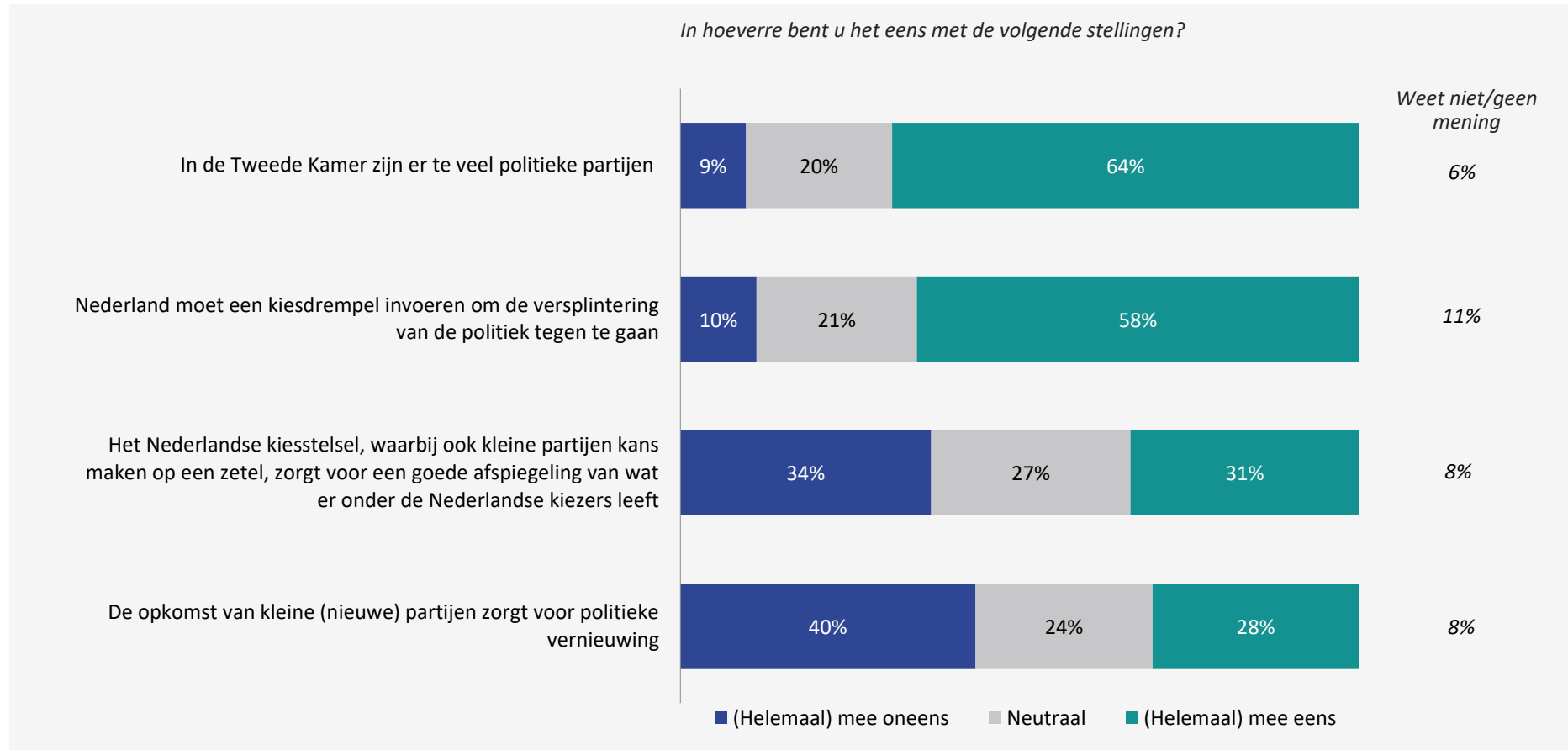
Wat zijn volgens u de belangrijkste onderwerpen waar het kabinet mee aan de slag moet?

Aan welke onderwerpen zou het kabinet wat u betreft wat minder aandacht mogen besteden?

Zes op de tien Nederlanders vinden dat er te veel politieke partijen zijn. Een vergelijkbaar aandeel vindt dat er een kiesdrempel moet worden ingevoerd

- Meer dan driekwart (78%) van de ouderen (55+) vindt dat er te veel politieke partijen in de Tweede Kamer zijn, tegenover 44% van de jongeren (18-34 jaar).
- Jongeren vinden vaker dan ouderen dat de opkomst van kleine nieuwe partijen voor politieke vernieuwing zorgt: 42% van de jongeren is het eens met deze stelling, 18% van de ouderen vindt dit ook.

Actuele politieke kwesties

De politieke agenda

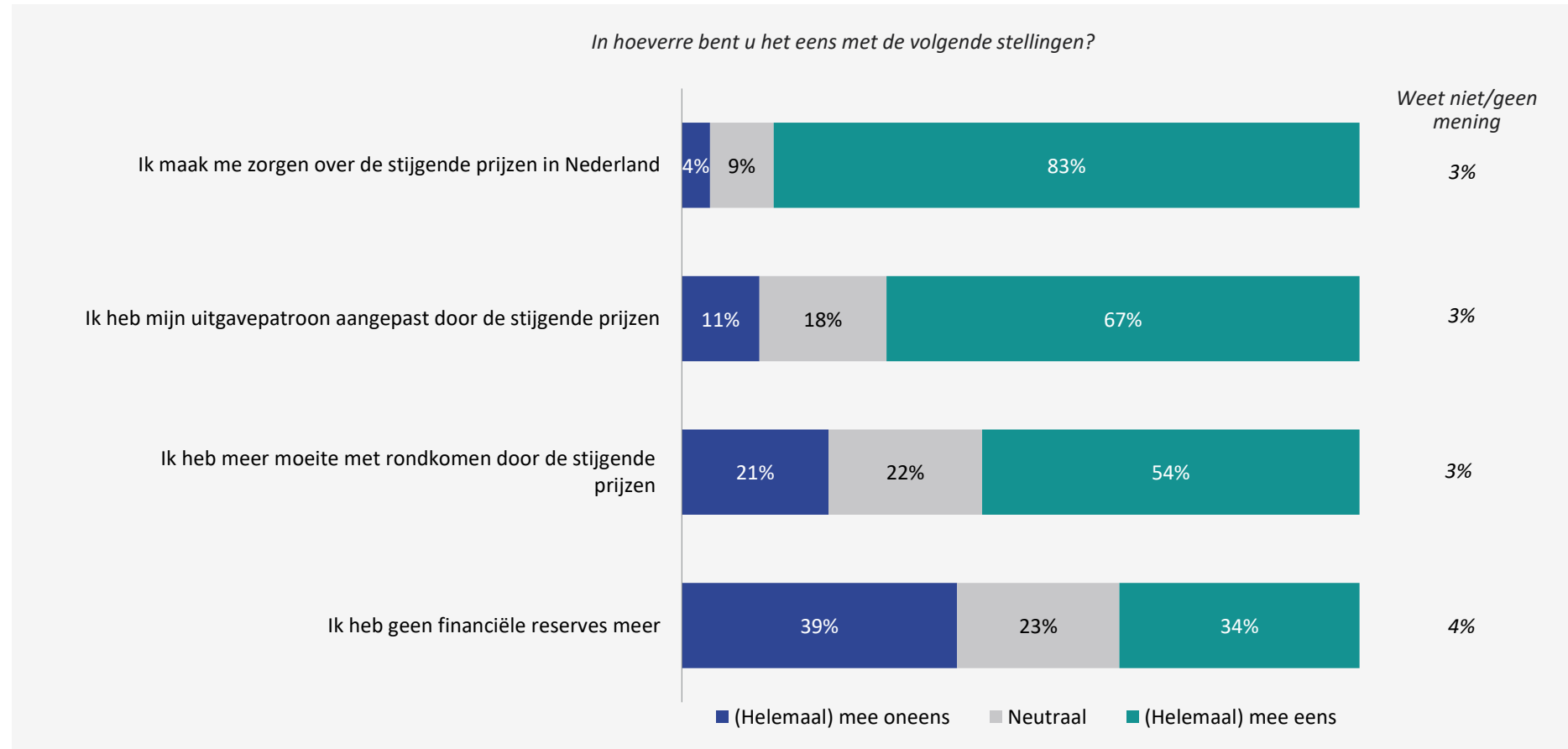
Inflatie

Stikstofcrisis

Asielcrisis

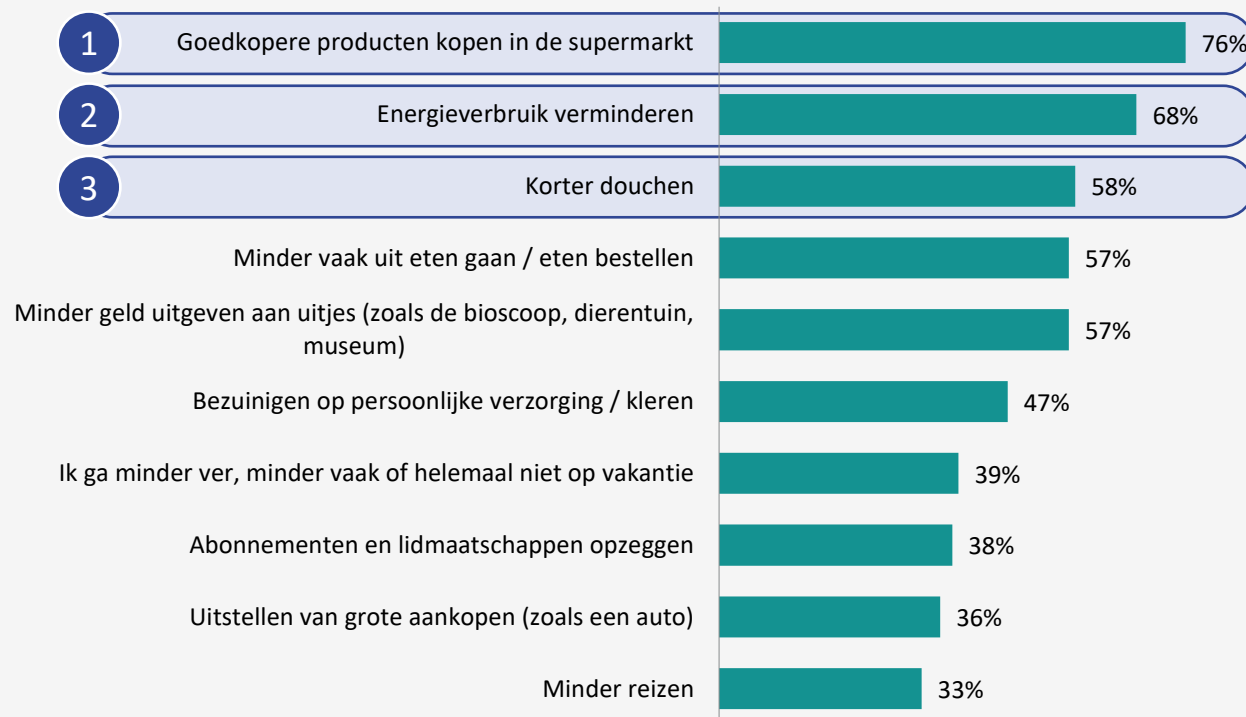
Waar ruim acht op de tien Nederlanders aangeven zich zorgen te maken over de stijgende prijzen, geeft een derde aan al geen financiële reserves meer te hebben

- Laag- en middelhoog opgeleiden hebben meer moeite met rondkomen (beide 58%) door de stijgende prijzen dan hoog opgeleiden (46%). Ook hebben zij vaker geen reserves meer (44% laag, 38% middelhoog vs. 23% hoog).
- Ondanks dit alles maken laagopgeleiden zich juist minder vaak zorgen over de stijgende prijzen (79% vs. 85% middelhoog en hoogopgeleiden).
- Vrouwen (59%) hebben vaker moeite met rondkomen dan mannen (48%). Ook hebben zij vaker geen reserves meer (37% vs. 32% van de mannen).
- Ouderen (55+) maken zich vaker zorgen over de stijgende prijzen dan jongeren (18-34 jaar), namelijk 90% tegenover 70%.

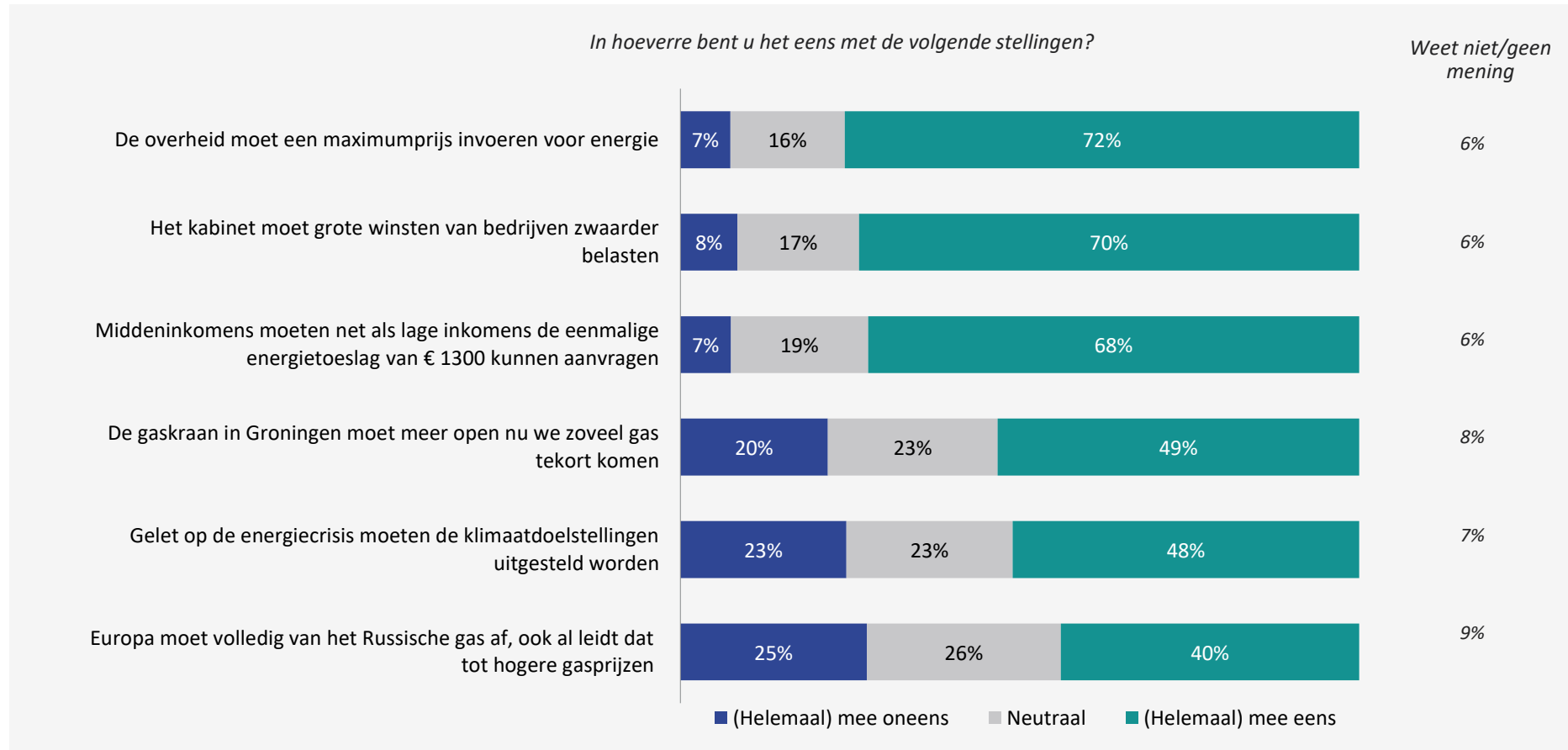
Nederlanders besparen vooral op de boodschappen, het verminderen van het energieverbruik en door korter te douchen

U geeft aan dat u uw uitgavepatroon heeft aangepast door de stijgende inflatie. Op welke manier heeft u uw uitgavepatroon aangepast?

Vergeleken met jongeren (18-34 jaar), besparen ouderen (55+) vaker door goedkopere producten te kopen, het energieverbruik te verminderen, korter te douchen, minder (ver) te reizen en/of door abonnementen op te zeggen. Jongeren besparen aan de andere kant vaker door het kopen van een huis uit te stellen of door meer uren te gaan werken.

De gaskraan in Groningen moet volgens de helft van de Nederlanders weer open vanwege de energiecrisis; een vergelijkbaar aandeel vindt dat de klimaatdoelen uitgesteld moeten worden

- Voor alle stellingen omtrent de energiecrisis blijkt dat ouderen (55+) het hier vaker (helemaal) mee eens zijn dan jongeren (18-34 jaar). Vooral wat betreft het uitstellen van de klimaatdoelstellingen vanwege de energiecrisis verschillen ze van mening: 55% van de ouderen vindt dat de doelstellingen uitgesteld moeten worden, waar 37% van de jongeren het eens is met deze stelling.
- Aanhangers van de partijen aan de rechterkant van het politieke spectrum vinden vaker dat de gaskraan in Groningen weer open moet.

Actuele politieke kwesties

De politieke agenda

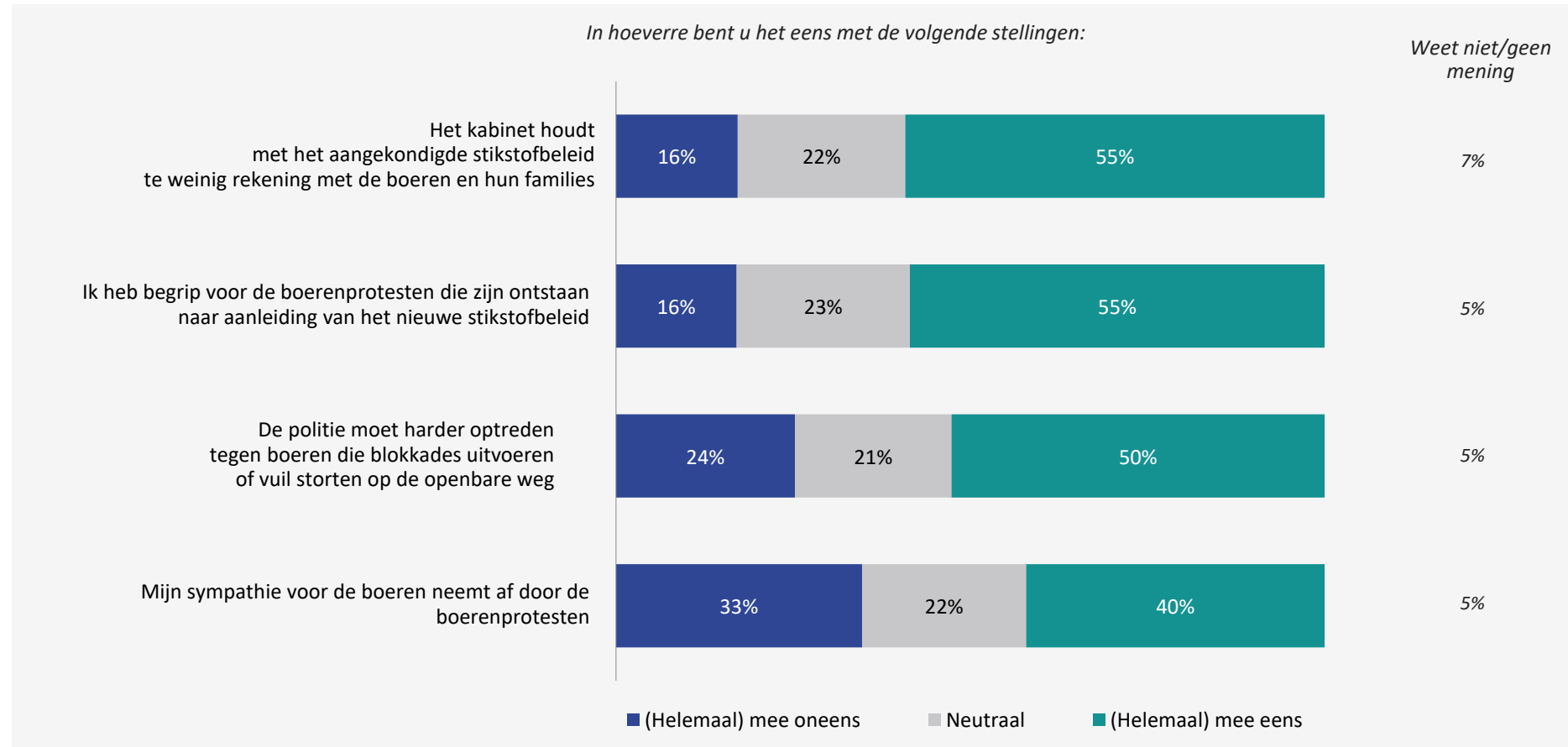
Inflatie

Stikstofcrisis

Asielcrisis

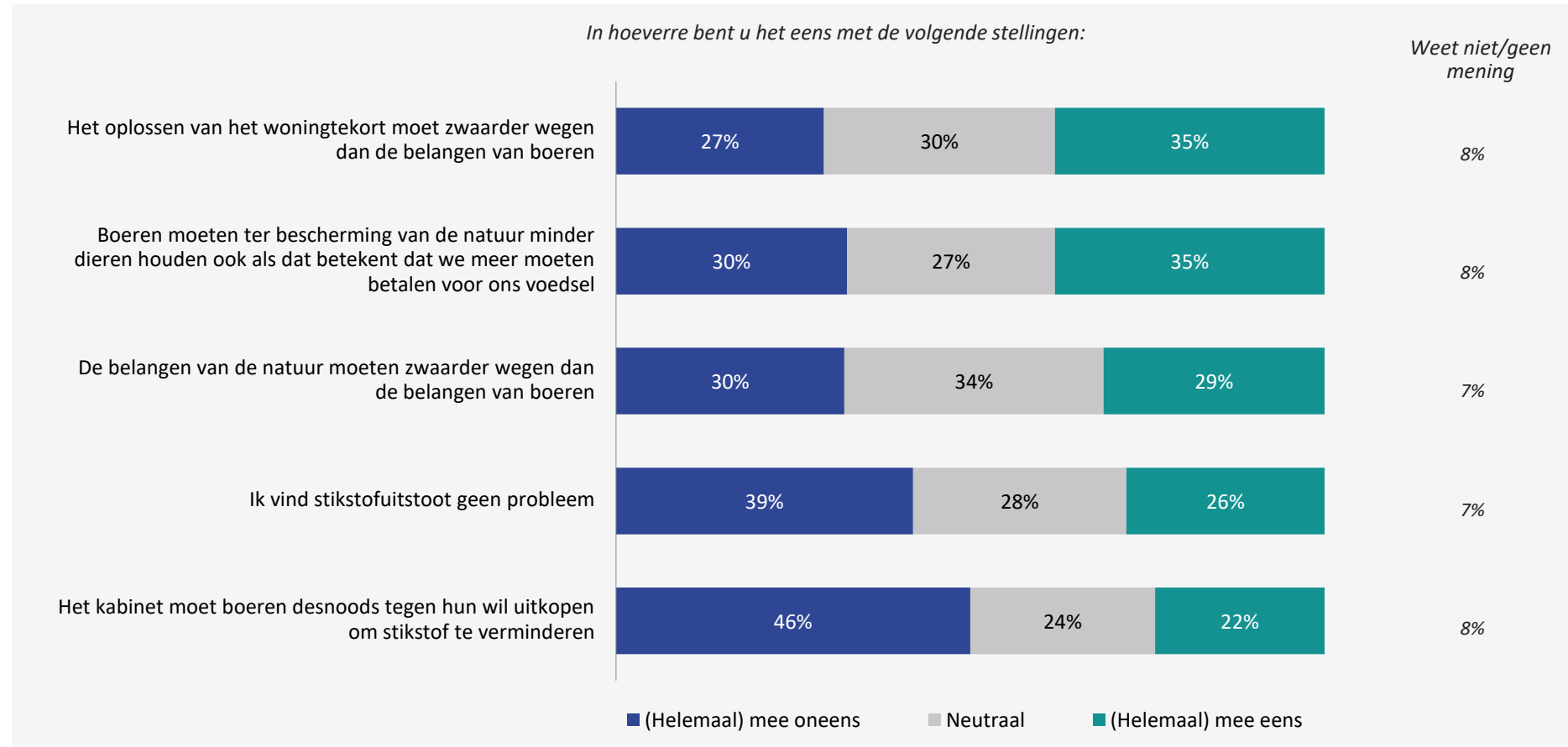

De meerderheid van de Nederlanders heeft begrip voor de boerenprotesten en vindt dat het kabinet te weinig rekening houdt met de boeren en hun families. Toch vindt ook de helft dat de politie harder moet optreden tegen boeren blokkades

- 60% van de ouderen (55+) vindt dat het kabinet te weinig rekening heeft gehouden met de boeren en hun families en 58% heeft begrip voor de protesten. Onder de jongeren (18-34 jaar) liggen deze percentages een stuk lager: 46% van de jongeren vindt dat er te weinig rekening is gehouden met de boeren en hun families en 47% geeft aan begrip te hebben voor de protesten.
- Desondanks vinden ouderen vaker dat de politie harder moet optreden bij de protesten: 58% versus 43% van de jongeren.
- Aanhangers van PVV, FVD en BBB hebben meer begrip voor de boeren en de protesten. Daarnaast is hun sympathie voor de boeren minder vaak afgenomen door de boerenprotesten.

Het gedwongen uitkopen van boeren kan op weinig steun rekenen; slechts een vijfde geeft aan hier voorstander van te zijn

- Jongeren (18-34 jaar) vinden vaker dan ouderen (55+) dat het oplossen van het woningtekort zwaarder weegt dan de belangen van de boeren: 41% versus 32%. Ouderen zijn daarentegen vaker voorstander van minder vee (42%) dan jongeren (28%), ook als dat leidt tot duurder voedsel.
- Aanhangers van progressievere partijen als D66 en GroenLinks vinden vaker dat het belang van de natuur zwaarder moet wegen dan die van de boeren, dat het kabinet boeren desnoods uit moet kunnen kopen en/of dat boeren minder dieren moeten houden.

Actuele politieke kwesties

De politieke agenda

Inflatie

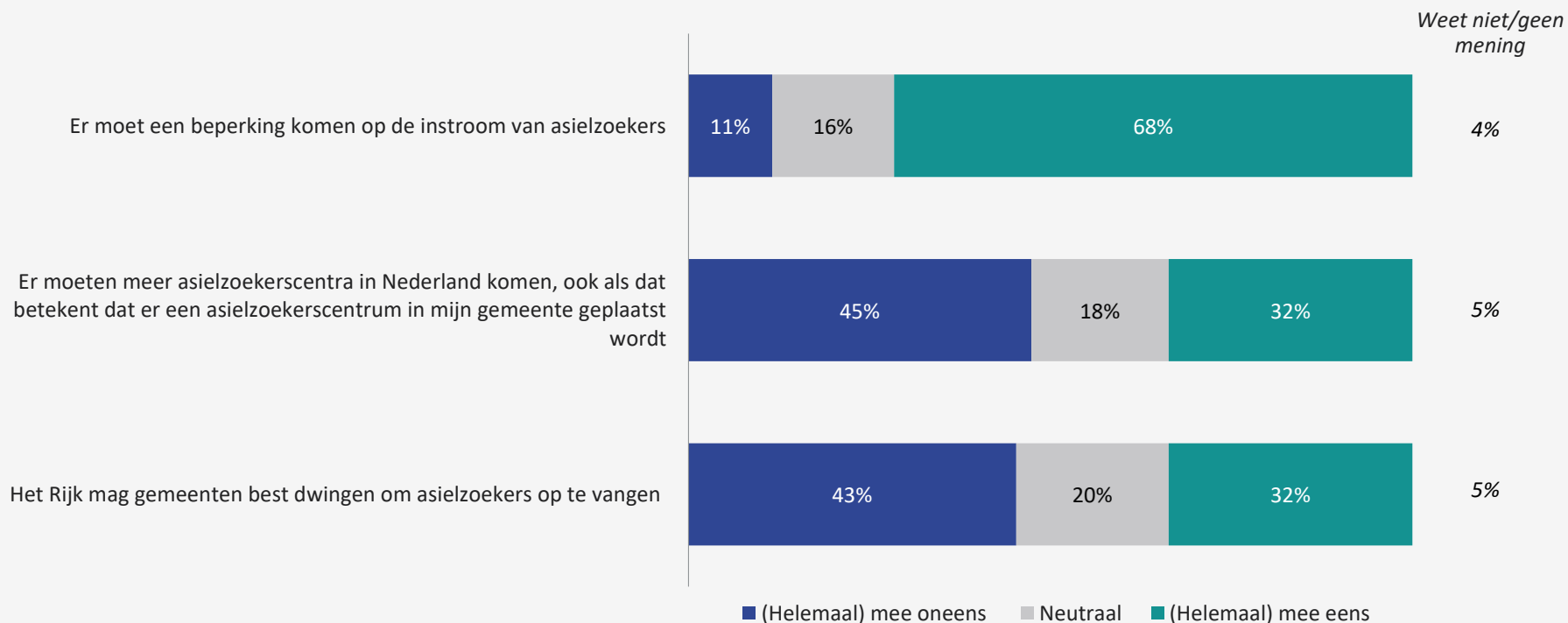
Stikstofcrisis

Asielcrisis

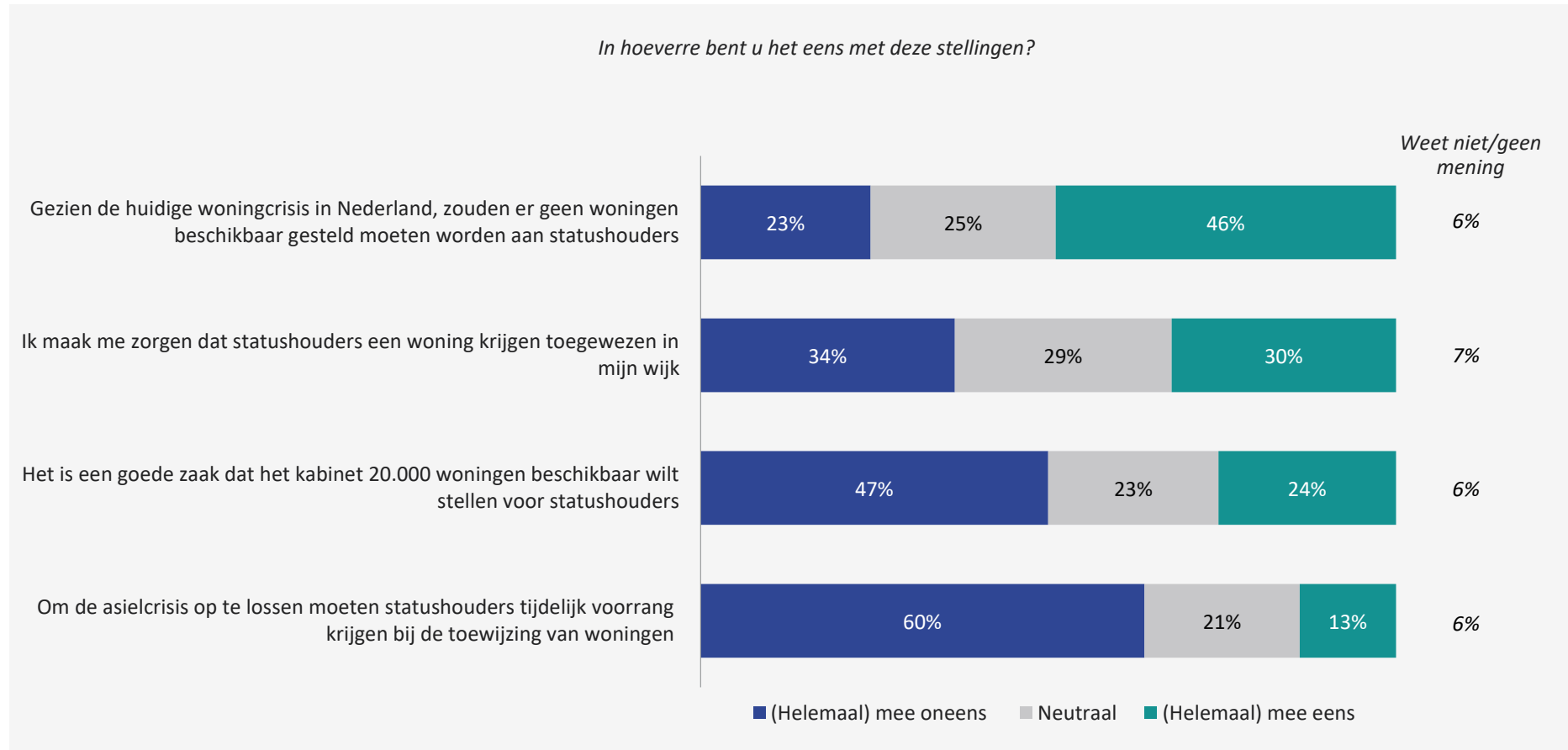
Twée op de drie Nederlanders willen een beperking op de instroom van asielzoekers

Nu volgt een aantal stellingen over de asielcrisis. In hoeverre bent u het eens met deze stellingen?

- Jongeren (18-34 jaar) staan meer open voor asielzoekers dan ouderen (55+): zij zijn minder vaak voor een beperking op de instroom (51% versus 78%), zijn minder vaak tegen meer AZC's (35% versus 46%) en minder vaak tegen gemeentelijke dwang voor opvang (36% versus 45%).
- Politieke voorkeur speelt een belangrijke rol wat betreft asielzoekers. Onder de aanhang van linkse partijen – zoals D66, PvdA en GroenLinks – is er draagvlak voor meer AZC's en gemeentelijke dwang voor opvang, terwijl voornamelijk het rechtse electoraat – van de PVV, FVD, JA21 en BBB – achter een beperking van de instroom van asielzoekers staat.

Weinig draagvlak onder Nederlanders voor woningvoorrang statushouders; drie op de tien Nederlanders maken zich zorgen over toewijzing van woningen in de eigen wijk

- Ouderen (55+) zijn minder vaak voor de tijdelijke voorrang voor statushouders bij woningen (10%) en vinden het minder vaak een goede zaak dat het kabinet 20.000 woningen beschikbaar wilt stellen voor statushouders (20%). Onder jongeren (18-34 jaar) is dit respectievelijk 20% en 30%.
- Onder de aanhang van geen enkele partij is er sprake van een groot draagvlak voor een tijdelijke voorrang voor statushouders bij de toewijzing van woningen.

Onderzoeksopzet

Onderzoeksopzet

Methode

De gegevens in dit rapport zijn gebaseerd op onlineonderzoek van Ipsos onder een representatieve steekproef van 1.978 stemgerechtigde Nederlanders. Afwijkingen tussen de samenstelling van de steekproef en de samenstelling van de Nederlandse stemgerechtigde bevolking op de kenmerken leeftijd, geslacht, opleiding, regio, werkzaamheid en stemgedrag bij de laatste landelijke verkiezingen (de Tweede Kamerverkiezingen van 15, 16 en 17 maart 2021) zijn door middel van een weging gecorrigeerd. De onnauwkeurigheidsmarges bij dit onderzoek (uitgaande van een betrouwbaarheidsinterval van 95%) lopen uiteen van ongeveer 1% tot ongeveer 3%. De gegevens zijn verzameld van donderdag 8 september tot en met maandag 12 september 2022. Kleine partijen worden vanwege het lage aantal waarnemingen niet getoond in de resultaten.

Meer informatie

Ipsos heeft dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van de NOS.
Neem voor meer informatie over dit onderzoek contact op met:

Sander Nieuwkerk

Senior Research Executive
sander.nieuwkerk@ipsos.com

Maren Hekkema

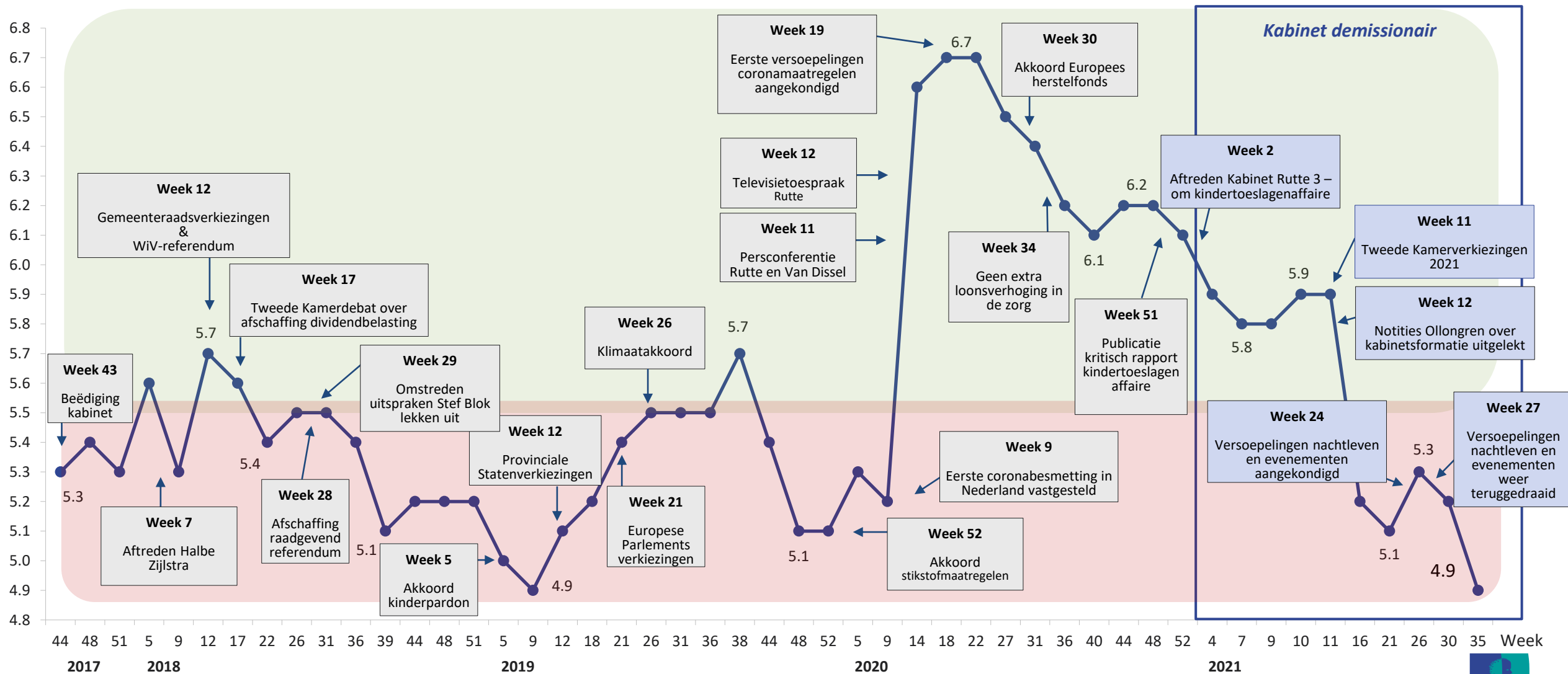
Research Executive
maren.hekkema@ipsos.com

Nicole Nibbering

Research Executive
nicole.nibbering@ipsos.com

Bijlage

Rapportcijfers gedurende kabinet Rutte III tot en met Prinsjesdag 2021

DANK U